

ПРИНЦИП МОРАЛЬНОГО ПЛЮРАЛІЗМУ В ПРОЦЕСІ ВИБОРУ ІДЕАЛУ

Корнієнко В. О., канд. історичних наук, доцент (ВДТУ, м. Вінниця)

Одна з важливих характеристик того гуманістичного ідеалу, що склався в сучасній українській культурі, як представляється, зв'язана з визнанням самоцінності людської індивідуальності. Характеристика ця настільки істотна, що відмова від неї означала б відмову від самого гуманізму. З іншого боку, сучасний гуманізм являє собою різноманітні ідейні рухи, процес організаційного оформлення яких почався в період між двома світовими війнами і інтенсивно продовжується в наші дні.

Поняття «гуманізм» як визначення власних поглядів на життя застосовують агностики, вільнодумні, раціоналісти, атеїсти, учасники етичних товариств (які прагнуть відокремити моральні ідеали від релігійних доктрин, метафізичних систем і етичних теорій з тим, щоб надати їм незалежну силу в особистому житті і суспільних відносинах). Однак у цьому сенсі особливість ситуації зв'язана з тим, що нав'язати сьогодні людям сам по собі ідеал гуманізму неможливо, тому що його духовним тлом може служити лише культура людини. У свою чергу, і вона є відображенням певного стану суспільства, що істотно впливає на вибір того чи іншого ідеалу. Люди мають самоцінну позицію — настільки істотну, що в зазначеному сенсі їхній вибір того чи іншого ідеалу може навіть не диктуватися необхідністю забезпечення їхніх основних потреб.

Безперечно, що особистісні цінності відбивають своєрідність особливого, внутрішнього світу людини. Виходячи з того, яким людиною бачить навколишній світ, які її уявлення про буття, вона і обирає свій ідеал. У основі вироблення світогляду будь-якої людини лежить його первинна інтуїція, її прагнення, типологічні і характерологічні ознаки, акцентуація характеру, її знання і несвідоме і, природно, розум. Індивідуальний світогляд особистості визначається якістю, ступенем і інтенсивністю цих складових.

Вони є виразниками стабільного, абсолютного, незмінного, що засновано, насамперед, на переконанні особистості, причому, на, переконанні твердому, тому що на коливній основі по-справжньому цінності триматися не можуть, так само як не можуть вони триматися і на простій думці. Не можна брати участь у розумінні істини про цінність того, або іншого ідеалу, обмежившись лише висловленою думкою. Той, хто задовольняється тільки думкою не має мужності взяти на себе відповідальність. І, принаймні, якщо не на словах, то внутрішньо ніщо не заважає йому в такий момент відмовитися від раніше висловленого. Думка завжди обставляється обмовками і той, хто її висловлює не завжди переконаний. Він сподівається, що за нього вирішить хтось. Переконання ж вимагає йти до кінця і боротися за свої ідеали, як за цінності. Такі люди розвивають стосунки з іншими особами і беруть на себе зобов'язання відносно проектів, планів і справ.

Взагалі-то теорія моралі високо оцінює самоцінність, якщо вона оцінює життя особистості не просто згідно з цінністю особистих взаємин, планом життя і зобов'язань, а також згідно з мірою, в якій їх було вибрано і розвинено автономно.

Така теорія стоїть на позиції морального плюралізму, тобто погляду; що є багато вартісних і цінних взаємовідносин, зобов'язань і планів життя, які взаємно несумісні, так що люди можуть і повинні робити між ними вибір. Що стосується проблеми вибору ідеалу, то, насамперед, необхідно зауважити, що людина, поза залежністю від її морального, інтелектуального, емоційного стану, її статусу в суспільстві, завжди має свій ідеал як вищий взірець, згідно з яким вона будує своє життя. Власне кажучи, доти, доки людина існує, вона вимушена займатися становленням своєї особистості, що неможливо без наявності і вибору ідеалу, навіть якщо уявлення про останній не до кінця усвідомлюється, тому що ідеал є тим чинником, що, насамперед, виділяє людину як таку зі світу фауни. Інша справа — на яких цінностях він базується.

Самоцінність особистості показова, коли вибір усвідомлюється як вибір між морально прийнятними варіантами, оскільки сам вибір часто створює зобов'язання — він може зробити відкинуте рішення морально неприйнятним у майбутньому. Однак із високого поцінування самоцінності особистості і визнання морального плюралізму не випливає, що всі ідеали хороші, якщо вони кимось обрані. Якраз навпаки, вони і обираються тому, що вважаються хорошими з точки зору особистості. Але слід додати, що вибір можливий тільки в тому разі, коли існує віра в причини здійснюваного вибору. Люди можуть робити вибір між тим, що вони вважають рівноцінними варіантами, або між варіантами неспівмірними.

Треба зазначити, що моральний плюралізм людей не вимагає толерантності до морально поганого. Він не вимагає нейтральності між добром та злом. Але, оскільки держава може вдаватися до непримусових дій, щоб заохотити людей дотримуватись гідних форм життя на основі виробленого нею Ідеалу, створюючи середовище, яке веде до його вибору, і оскільки вона може відбити охоту дотримуватись морально неприйнятної способу життя, намагаючись викорінити умови, які роблять його природним, вона не повинна вживати примусових методів, щоб зупинити "самоцінних" осіб від того, аби вони займалися морально неприйнятною діяльністю на основі своїх ідеалів, поки вона не шкодить іншим.

Ставлення держави до самоцінності особистості в процесі вибору ідеалу, а потім в процесі його практичного відстоювання в принципі надає державі і право використовувати примус для того, щоб зупинити завдання шкоди іншим людям та їхній позиції. З одного боку очевидно, що тут її завдання — забезпечити людям реальні можливості для особистого життя і реалізації само-цінної позиції. Вона може примусово втручатися в автономію одних, щоб захистити автономію інших, але, зазвичай, в процесі практичного відстоювання людьми своїх ідеалів.

Отже, фундаментальне моральне обґрунтування самоцінності особистості та принципу морального плюралізму саме по собі є аспектом

гуманістичного ідеалу і веде, як видається, до концепції, заснованої на толерантності, а не на нейтралітеті. Для індивіда виникає можливість вільно вступити в комунікаційні зв'язки, формувати разом з іншими людьми ті чи інші співтовариства. Комунікація не визначена і запрограмована. Разом з тим лише через відносини з іншими індивідуальність формується і вільно самореалізується.

Література

1. Андрушко В. А. Этические модальности у Лоренцо Валлы // Рациональность, рассуждения, коммуникация. — Киев, 1987. — С. 52-58.
2. Анохин А. М., Сюсюкин М. Ю. Бэкон и Декарт: истоки эмпиризма и рационализма в философии и развитие медицины в XVII—XVIII вв. // Философия и медицина. — М., 1989. — С. 29-45.
3. Кудрявцев О. Ф. Гуманистический идеал общежития: Фичино и Эразм // Эразм Роттердамский и его время. — М., 1989. — С.67-77.
4. Кувакин В. А. Твой рай и ад: Человечность и бесчеловечность человека. (Философия, психология и стиль мышления гуманизма). — СПб. «Алетейя», М.: «Логос», 1998.